

สาระของแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6
พ.ศ. 2530 - 2534

วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนา

เพื่อให้นโยบายการพัฒนาชนบท ได้มีส่วนสนับสนุนแนวทางการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม ทั้งในด้านของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและเพิ่มคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนฯ 6 จึงได้กำหนด วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนในชนบทที่ค้อยโอกาสในทางเศรษฐกิจและสังคมได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น พร้อมทั้งปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. กลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาชนบทในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จะมีกลยุทธ์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

(1) ดำเนินการพัฒนาโดยยึดปัญหาในแต่ละพื้นที่ เป็นหลักมุ่งแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและความต้องการของประชาชน โดยกระจายอำนาจให้จังหวัดกำหนดพื้นที่เป้าหมายของตนเอง

(2) มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกพื้นที่ คือพื้นที่ล้าหลังในการพัฒนาพื้นที่พัฒนาในระดับปานกลาง และพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาให้ขยับขึ้นสู่ระดับดีขึ้น โดยรัฐจะทุ่มทรัพยากรในเขตพื้นที่ล้าหลัง และปานกลางเป็นหลัก ขณะเดียวกันจะสนับสนุนภาคเอกชนมาลงทุนในเขตก้าวหน้าให้มากขึ้น

(3) เน้นการผนึกกำลังระหว่างหน่วยงานของรัฐ และระหว่างรัฐกับเอกชนและประชาชน เพื่อร่วมกันมุ่งแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานของชุมชนในชนบทควบคู่ไปกับการสนับสนุนทางด้านการผลิต การเพิ่มรายได้และการมีงานทำ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

(4) สนับสนุนบทบาทขององค์กรประชาชน และประชาชนในการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

3. เป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) เป้าหมายด้านการพัฒนา ได้แก่

(1.1) ด้านเศรษฐกิจ แก้ปัญหาของประชาชนในชนบทต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการไว้แล้วในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในด้านเกษตรกรรมของประชาชนในชนบทในเขตล้าหลังให้มีอาหารเพียงพอแก่การบริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งเสริมทางการผลิต การตลาดและการจ้างงานในชนบทเขตปานกลางและก้าวหน้า เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

(1.2) ด้านสังคม ให้ประชาชนในชนบทเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด และมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนในชาติ (จปฐ.)

(2) เป้าหมายพื้นที่ปฏิบัติการ

กำหนดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายเพื่อปฏิบัติการให้สอดคล้องกับความหนาแน่นของปัญหาที่ประชาชนในชนบทเผชิญอยู่จริง กล่าวคือ

(2.1) พื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะด้อยในทางเศรษฐกิจและเผชิญปัญหาอยู่ 4 หรือ 5 ประเภท จากปัญหาทางด้านความไม่สะดวกในการคมนาคมและไม่มั่นคงในการถือครองที่ดินทำกิน ผลผลิตหรือรายได้ต่ำ สุขภาพอนามัยไม่ดี ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ และขาดความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตจะเป็นพื้นที่ที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับแรก หรือเรียกว่าพื้นที่พัฒนาที่อยู่ในระดับล้าหลัง ซึ่งมีอยู่จำนวน 5,787 หมู่บ้านทั่วประเทศ แยกเป็นภาคเหนือ 1,065 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,684 หมู่บ้าน ภาคกลาง 954 หมู่บ้าน และภาคใต้ 1,084 หมู่บ้าน

(2.2) พื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะด้อยในทางเศรษฐกิจและเผชิญปัญหาอยู่ 1 ถึง 3 ประเภท จากที่กล่าวข้างต้นจะเป็นพื้นที่ที่ต้องเร่งรัดการพัฒนาเป็นอันดับรองลงมา หรือที่เรียกว่าพื้นที่พัฒนาที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีอยู่ 35,514 หมู่บ้าน ทั่วประเทศแยกเป็น

ภาคเหนือ 6,672 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17,990 หมู่บ้าน ภาคกลาง 5,731 หมู่บ้าน และภาคใต้ 5,121 หมู่บ้าน

(2.3) พื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีศักยภาพทางการผลิตสูงและมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี รวมทั้งมีภูมิต่างกล่าวข้างต้นอยู่เบาบางมาก จะเป็นพื้นที่พัฒนาตามปกติหรือที่เรียกว่าพื้นที่พัฒนาที่อยู่ในระดับก้าวหน้า ซึ่งมีอยู่ 11,621 หมู่บ้านทั่วประเทศ แยกเป็น ภาคเหนือ 3,079 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,845 หมู่บ้าน ภาคกลาง 6,221 หมู่บ้าน และภาคใต้ 476 หมู่บ้าน

4. **แนวทางการพัฒนา** เพื่อให้การพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และให้มีส่วนสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาส่วนรวม ทั้งในด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ บริการสังคม และการปรับปรุงคุณภาพชีวิต แนวทางการพัฒนาจะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาทางด้านการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของชาวชนบทควบคู่ไปกับการเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงาน ซึ่งประกอบด้วย แนวทางหลัก 4 ประการ คือ

- (1) การพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านการผลิตและการตลาดในชนบท
- (2) การเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของรัฐในการแก้ปัญหาของชาวชนบท
- (3) การปรับปรุงกลไกการบริหารงานพัฒนาชนบท ให้มีการผนึกกำลังทุก ๆ ฝ่าย อย่างเป็นระบบครบวงจร
- (4) การเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานในเขตพื้นที่การพัฒนาอยู่ ในระดับล่างและปานกลางเป็นสำคัญ

การพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านการผลิตและการตลาดในชนบท

1. การพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้เน้นในเรื่องของการแก้ปัญหาความยากจนเป็นสำคัญและจากการประเมินผลการพัฒนาในระยะที่ผ่านมา ก็ได้พบว่าปัญหาดังกล่าวได้คลี่คลายไปได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น การพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงขยายขอบเขตการพัฒนาให้ครอบคลุมมากขึ้นกว่าที่ได้ดำเนินการมาแล้วทั้งในเรื่องของการสร้างโอกาสในการเพิ่มผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ โดยได้กำหนดให้การเร่งรัดพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านการผลิต และการตลาดในชนบทเป็นแนวทางสนับสนุนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง สำหรับปัจจัยขั้นพื้นฐานหลักๆ ดังกล่าวได้แก่ การพัฒนาคุณภาพและแรงงาน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดินและแหล่งน้ำ) การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มและการพัฒนาสถาบันเกษตรกร ทั้งนี้ ในแต่ละเรื่องได้กำหนดแนวทางและมาตรการไว้ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพคนและแรงงาน

2. การพัฒนาคุณภาพคนและแรงงานในชนบท โดยเฉพาะในด้านการประกอบอาชีพ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีส่วนสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิตของประเทศได้มากขึ้น ภายใต้สภาพแวดล้อมข้อจำกัดทางด้านปัจจัยทุนและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพคนและแรงงานจะต้องทำควบคู่กันไปทั้งทางด้านร่างกาย ความคิด และทักษะในการประกอบอาชีพ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความต้องการของคนในกลุ่มอายุและกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น คนในวัยเด็กก็ต้องเน้นการพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญา เพื่อเป็นการเตรียมคนสำหรับเข้าสู่วัยทำงาน ส่วนคนในวัยทำงานก็ต้องเน้นทางเพิ่มพูนทักษะความสามารถให้สอดคล้อง กับพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้รายละเอียดของแนวทางการพัฒนา ดังกล่าวข้างต้น จะปรากฏอยู่ในแผนงานพัฒนาคนและสังคม

การพัฒนาทรัพยากรที่ดิน

3. ที่ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตด้านเกษตรกรรม จึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบท รัฐจึงมุ่งหวังให้การใช้ที่ดินได้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ จึงได้เร่งรัดพัฒนาที่ดินในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยได้กำหนดแนวทางพัฒนาต่างๆ ขึ้นทั้งในเรื่องของการจำแนกประเภทที่ดินเพื่อกำหนดสัดส่วนการใช้ที่ดินที่เหมาะสม การจัดทำแผนแม่บทและแผนการใช้ที่ดินทั่วประเทศ เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินตามประเภทที่กำหนด ให้มีการกระจายการถือครองที่ดินโดยการออกหนังสือสำคัญให้ทั่วถึง การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน และการปรับปรุงการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเชิงเกษตรกรรม แต่เนื่องจากความต้องการใช้ประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการเพิ่มขึ้นของประชากร ในขณะที่พื้นที่ดินมีจำกัด จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับที่ดินเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน และมีผลให้การเร่งรัดพัฒนาที่ดินไม่เสร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือให้หมดสิ้นไปได้ ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ดังนั้น แนวทางการพัฒนาทรัพยากรที่ดินในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน และการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและปัญหาการผลิตในชนบท ทั้งนี้ รายละเอียดของแนวทางการพัฒนาทั้ง 2 ประการ จะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาแหล่งน้ำ

4. แหล่งน้ำนับเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการผลิตทางการเกษตร โดยในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้ลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไปแล้วเป็นจำนวนมากส่งผลให้ปัจจุบันมีพื้นที่ภายใต้ระบบชลประทานขนาดต่างๆ รวมกันถึงประมาณ 22 ล้านไร่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแหล่งน้ำขนาดใหญ่จะได้รับการพัฒนาไปจนเกือบหมดสิ้นแล้ว แต่ในด้านการใช้ประโยชน์ของน้ำยังอยู่ในวงจำกัด และยังขาดระบบการบริหาร และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กก็ยังไม่ทั่วถึง ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำในชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จะเน้นในด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำ และการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ที่มีศักยภาพ ทั้งนี้ รายละเอียดของแนวทางการพัฒนาจะปรากฏอยู่ในแผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท

5. การพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ได้ให้ความสำคัญมากขึ้น กับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการเกษตรตลอดจนเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการส่งเสริมในภาคอุตสาหกรรม ทั้งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในชนบท เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีจะเป็นไปในรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีภาคสมัยเก่ากับภาคสมัยใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พื้นที่ชนบทยากจนสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านเทคโนโลยีจนถึงระดับหนึ่ง จึงได้กำหนดตามนโยบายไว้ 2 ประการ คือ การสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีให้มั่นคงในชนบท และการนำหรือดัดแปลงเทคโนโลยีสมัยใหม่มาแก้ไขหรือปรับปรุงเทคโนโลยีเดิมให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการผลิตดีขึ้น ทั้งนี้ เทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาชนบทจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสมรรถนะของชาวชนบทที่สามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง

- สำหรับแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้บรรลุตามนโยบายดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย

(1) การพัฒนาบุคลากร ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ชนบท ควรได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมให้พัฒนาขีดความสามารถในด้านเทคโนโลยี ซึ่งการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวจะดำเนินการทั้งในระบบการศึกษาที่มีอยู่ และการอบรมพิเศษจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

(2) การกำหนดระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับกลาง เพื่อการพัฒนาในชนบทที่ขีดจำกัดทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน

(3) กำหนดและให้การสนับสนุนในกิจกรรมวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาการผลิตในชนบทเป็นความสำคัญอันดับต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวควรครอบคลุมทั้งด้านการวิจัย การพัฒนาด้านการบริการทดสอบเพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(4) สร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างงานภาครัฐบาล และเอกชนที่รับผิดชอบ โดยตรงกับการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาและความต้องการตลอดจนแนวทางการปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบทได้อย่างเหมาะสม

การสนับสนุนการรวมกลุ่มและการพัฒนาสถาบันเกษตรกร

6. การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อปรับปรุงด้านการผลิตและการตลาดทั้งในลักษณะเป็นการจัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของเกษตรกรด้วยกันเอง หรือในลักษณะของสถาบันเกษตรกรที่รัฐเข้าไปสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น เช่นกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์แล้วแต่มีบทบาทสำคัญที่จะสนับสนุนให้เกษตรกรที่มีศักยภาพ ในการผลิตเพื่อจำหน่ายได้มีการรวมตัวกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือรับความช่วยเหลือจากรัฐทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงและควบคุมคุณภาพการผลิต ตลอดจนแก้ปัญหาทางด้านการตลาด ดังนั้น การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรโดยความสมัครใจ รวมทั้งการพัฒนาและเสริมสร้างสถาบันเกษตรกรที่เกิดขึ้นแล้วให้มีความมั่นคง จะมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ แนวทางการสนับสนุน การรวมกลุ่มและการพัฒนาสถาบันเกษตรกรประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมให้เกษตรกรที่ผลิตเพื่อขายได้มีการรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจ เพื่อปรับปรุงทางด้านการผลิตและควบคุมคุณภาพสินค้ารวมทั้งเพื่อให้เกิดพลังในการส่งออก ทั้งนี้ ภาครัฐบาลจะไม่เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งเอง แต่จะให้ข่าวสารพร้อมทั้งชี้แนะให้เกษตรกรผู้ผลิตได้เห็นประโยชน์และเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเองโดยความสมัครใจ

(2) สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรที่เกิดขึ้นแล้ว คือ กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ ได้มีการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เป็นระบบที่มีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง โดย

(2.1) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสถาบันเกษตรกรในระดับส่วนกลางกำกับการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจ

(2.2) ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันเกษตรกรในระดับภูมิภาคร่วมกันสนับสนุนธุรกิจของสถาบันเกษตรกร ทั้งการประสานงานด้านการสนับสนุนการผลิต จนถึงการจำหน่ายเป็นระบบครบวงจรรวมทั้งการประสานงานด้านการบริหารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง

(2.3) ให้สถาบันการเงินสนับสนุนเงินกู้เพื่อนำมาลงทุนในการผลิตและการตลาดแก่สถาบันเกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม โดยรัฐบาลช่วยเหลือลดภาระการเสี่ยงของสถาบันการเงิน

(2.4) สนับสนุนให้มีระบบข่าวสารข้อมูลด้านการค้า การตลาดและราคาสินค้าให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกล

(2.5) ให้มี "แผนหลัก" ในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรและพนักงานสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบเรื่องการฝึกอบรมและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเรื่องการฝึกอบรม

(2.6) ให้สถาบันเกษตรกรมีบทบาทอันสำคัญในการปฏิบัติที่จะทำการควบคุมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าที่ผลิต ทั้งนี้ เพื่อรักษาเสถียรภาพของระดับราคา

(2.7) ให้สถาบันเกษตรกรมีแผนงานการพัฒนาสถาบันอย่างชัดเจนในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

การเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของรัฐในการแก้ปัญหา ของชาวชนบท

1. การพัฒนาโดยยึดปัญหาในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ดังนั้น การศึกษาให้ทราบปัญหาและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในชนบท จะเป็นผลให้การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหามาของชาวชนบทมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านทั่วประเทศ ในปี 2527 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาหลัก ๆ ของชนบทในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

- (1) ปัญหาความไม่สะดวกในการคมนาคมและขนส่งในระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ และแหล่งซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภค
- (2) ปัญหาผลผลิตต่ำ ซึ่งเป็นสาเหตุของรายได้ไม่เพียงพอ และก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านกรว่างงาน
- (3) การขาดแคลนแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในท้องถิ่นทุรกันดาร
- (4) ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชนบท
- (5) ปัญหาการขาดแคลนความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

2. การแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหามาในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 การแก้ไขปัญหาคมนาคมไม่สะดวกในการคมนาคม จะยึดนโยบายประหยัดพลังงาน และลดการพึ่งพาน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นหลัก โดยมุ่งพัฒนาสายทางเดิมให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ในทุกฤดูกาล และก่อสร้างทางใหม่ให้กระจายออกไปสู่ชนบทอย่างทั่วถึง โดยยึดโครงข่ายทางที่จะสามารถเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และทางหลวงต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการขนส่ง ผลผลิตการเกษตร และการสัญจรของประชาชนในชนบทให้ได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

(1) ให้ความสำคัญในการบูรณะปรับปรุงและบำรุงรักษาทางหลวงชนบทที่มีอยู่เดิมเป็นหลัก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและจะก่อสร้างทางใหม่เฉพาะในช่วงที่ยังขาดตอนอยู่ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายกับทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดของกรมทางหลวงได้อย่างทั่วถึง

(2) ให้ความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับการก่อสร้าง ปรับปรุง บูรณะและบำรุงรักษาทางหลวงชนบท ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนโดยตรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและท้องถิ่น เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท การนำผลผลิตออกสู่ตลาดและการส่งออก โดยให้มีการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของสายทางที่จะนำมาดำ เนินการ ให้ประสานและสอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้วย

(3) ให้ความสำคัญแก่พื้นที่ชนบทล้าหลังที่มีปัญหาการคมนาคม โดยเฉพาะในเขตเร่งรัดและพื้นที่ตามแนวชายแดนที่มีปัญหาความมั่นคง โดยเน้นการก่อสร้างและซ่อมบำรุงรักษาทางให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกฤดูกาล

(4) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้างทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับไร่นา เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและขนส่งผลผลิต ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นสมบัติของตนเองและหวงแหนบำรุงรักษาต่อไป

(5) การคัดเลือกสายทางดำเนินการ จะแบ่งตามเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการก่อสร้างและซ่อมบำรุงทางอาทิ 57 จังหวัดในเขตเร่งรัดของ รพช. 35 จังหวัดของกรมโยธาธิการ และพื้นที่ตามแนวชายแดนโดย กรป. กลาง เป็นต้น เพื่อขจัดปัญหาความซ้ำซ้อนและไม่ต่อเนื่องในสายทางต่าง ๆ

(6) มีคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทางหลวงชนบทภายใต้ อนุกรรมการแผนและโครงการ กำกับในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบท

แนวทางที่ 2 การแก้ไขปัญหาผลผลิตต่ำรายได้ไม่เพียงพอและการว่างงาน ดำเนินการเร่งรัดพัฒนาการประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท ทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมโดยมีแนวทาง ดังนี้

(1) การพัฒนาการประกอบอาชีพในภาคเกษตร จะมุ่งแก้ปัญหาทางด้านการผลิต ในเขตเขตนํ้าฝนเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นพื้นที่ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ประสิทธิภาพการผลิต โดยทั่วไปต่ำ เกษตรกรทำการผลิต หรือมีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพ โดยมีแนวทางการ พัฒนา ดังนี้

- ส่งเสริมการร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล องค์กรเอกชนและเกษตรกร ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมทั้งการจัดระบบการเกษตรครบวงจร ตั้งแต่การผลิตและการตลาดสำหรับผลผลิตที่ไม่นิยมบริโภคในครัวเรือนหรือที่ผลิตได้เกินความต้องการ

- ปรับปรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ให้เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

- ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับขีดความสามารถของ เกษตรกร

- ปรับปรุงระบบการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และน้ำฝน เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีอาหารพอเพียงต่อการบริโภค ของครัวเรือน

- ส่งเสริมการผลิต อาทิเช่น ไม้ยืนต้น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการอุตสาหกรรมในครัวเรือนและเพื่อให้มีรายได้เสริม

- ปรับปรุงสภาพพื้นฐานทางการเกษตรที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวก การพัฒนาการ เกษตรเป็นไปได้อย่างดีขึ้นในอนาคต

(2) การพัฒนาการประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

- การส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัว ทั้งทางด้านการฝึกอาชีพและการ พัฒนาเทคนิคการผลิต โดยคำนึงถึงแหล่งวัตถุดิบและการตลาดเป็นสำคัญ

- การสนับสนุนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมโรงงานในต่างจังหวัดให้ขยายตัวขึ้น เพื่อเป็นแหล่งของการจ้างงาน โดยให้บริการ ในด้านที่จะช่วยลดปัญหาอุปสรรคในการขาดแคลนด้านเงินทุน เทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาความสามารถในการบริหาร การจัดการและการตลาด

แนวทางที่ 3 การแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในท้องถิ่นทุรกันดาร ดำเนินการ โดยเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในลักษณะที่ต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองความต้องการใช้น้ำขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งหมายถึงการจัดหาแหล่งน้ำให้ประชาชนในชนบทมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง และรวมถึงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อเสริมการเพาะปลูกในพื้นที่ที่ต้องอาศัยน้ำฝนด้วย นอกจากนี้ยังจะให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นกับการส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่อง การบำรุงรักษาโครงการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

(1) เร่งรัดงานก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายในท้องถิ่นทุรกันดารเพื่อขจัดปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ของครัวเรือนชนบทให้หมดสิ้นไปในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6

(2) เร่งรัดให้มีการดำเนินการตามโครงการน้ำสะอาดและประปาหมู่บ้าน โดยเน้นการประสานและร่วมมือกันระหว่างภาคราชการกับเอกชน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโครงการในรูปของมูลนิธิหรือกองทุน

(3) การจัดสรรงบประมาณในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้พิจารณาตามสภาพความเป็นจริงของปัญหาและความต้องการของพื้นที่ โดยให้จัดลำดับความสำคัญตามปัญหาของแต่ละภาค โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคใต้ ตามลำดับ ทั้งนี้การจัดทำโครงการจะต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

(4) ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง และการบำรุงรักษาโครงการ โดยให้หน่วยดำเนินงานเป็นแกนนำในการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำขนาดเล็ก และส่งเสริมองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชนสมทบค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ร่วมกับงบประมาณของทางราชการ

(5) จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

แนวทางที่ 4 การแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชนบทมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

(1) ส่งเสริมและขยายโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นความสำคัญของความจำเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยกระบวนการเตรียมชุมชนการปรับปรุงวิธีการและเทคโนโลยีให้เหมาะสม การประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ เพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพทั้งทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน

(2) ส่งเสริมการริเริ่มและขยายงานสาธารณสุขมูลฐานโดยชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้สามารถแก้ไขปัญหาสาธารณสุข ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความจำเป็นพื้นฐานได้ตามสภาพปัญหาความเป็นจริงและศักยภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชนในแต่ละท้องถิ่น

(3) ส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหารงานสาธารณสุขด้วยการเพิ่มบทบาทของประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดปัญหาความต้องการ วิธีการแก้ไขปัญหาและการบริหารทรัพยากร ทั้งที่ระดมได้โดยชุมชนเอง และที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

(4) ส่งเสริมการประสานงานภายในสาขาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการพัฒนาองค์กรหรือกลไกการประสานงาน ตลอดจนวิธีการในการสื่อความหมาย การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการบริการสาธารณสุข การศึกษาฝึกอบรมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ทั้งนี้ เพื่อเร่งรัดให้สามารถสนองต่อการบรรลุสภาวะสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าได้มากยิ่งขึ้น

(5) ส่งเสริมการประสานงานระหว่างสาขา และระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการพัฒนาองค์กรหรือกลไกการประสานงาน การสื่อความหมายและการปรับเจตคติของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติให้สามารถสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

(6) ปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขทั้งในด้านโครงสร้างสถานบริการระบบส่งต่อผู้ป่วยและระบบสนับสนุนทางด้านความรู้ เทคนิคและวิชาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อขยายบริการและปรับปรุงคุณภาพ ของบริการสาธารณสุขให้สนองตอบต่อปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชน ในลักษณะที่ผสมผสานและมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเน้นหนักในระดับตำบล หมู่บ้าน และการจัดให้มีบริการที่จำเป็นเพิ่มขึ้นในชุมชนต่าง ๆ

(7) ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี ในการดำเนินงานสาธารณสุขที่ได้มีการพัฒนา และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมอยู่ในชุมชนต่างๆ ตลอดจนริเริ่มทดสอบและพัฒนา รูปแบบและเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่สามารถให้มีการพัฒนาผู้นำกลุ่มหรือทีมงาน มีการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีระหว่างกลุ่ม และทีมงาน หรือหมู่บ้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นของประชาชน

(8) แสวงหาทางเลือก หรือริเริ่มวิธีการ และระบบการเงินเกี่ยวกับสาธารณสุข โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประหยัดค่าใช้จ่าย ค่าบริการตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและลักษณะของสังคม ทั้งนี้ เพื่อนำเงินทุนที่ระดมได้ไปใช้ในการจัดบริการหรือการประกันสุขภาพ รวมทั้งจัดให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาลต่อไปตามความจำเป็น โดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้

แนวทางที่ 5 การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองครอบครัว และชุมชน ดำเนินการโดยเน้นกลุ่มเป้าหมายประชาชนในชนบทที่ยังอยู่ในสภาพที่ช่วยตัวได้น้อย ให้มีโอกาสได้รับความรู้ในเรื่องที่จำเป็นต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น โดยมีแนวทางดังนี้

(1) รณรงค์ให้ประชาชนได้รับปัญหาและสามารถแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนโดยใช้เกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเครื่องมือ

(2) รณรงค์การรู้หนังสือ และการอ่านหนังสือ เพื่อให้คงสภาพการรู้หนังสือ

(3) ส่งเสริมการให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพทางด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับความจำเป็นในท้องถิ่น เพื่อให้มีความสามารถที่จะปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น โดยมุ่งที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก และกลุ่มบุคคลเป้าหมายในระบบโรงเรียนเป็นอันดับรอง

(4) ส่งเสริมและให้ความรู้แก่เด็กและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์และสตรีที่มีครอบครัว ได้มีความรู้เกี่ยวกับการให้อาหารทารก (โภชนาการ) การอบรมและการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง

การปรับปรุงกลไกการบริหารงานพัฒนาชนบท ใหม่การฉีกกำลังทุก ๆ ฝ่ายเป็นระบบครบวงจร

1. ระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ "กชช." ได้เริ่มใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 5 เป็นต้นมา โดยใช้สำหรับการบริหารงานตามแผนพัฒนาชนบทในพื้นที่ทั่วไปวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดให้มีระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทดังกล่าวขึ้น ก็เพื่อให้เป็นเครื่องมือกำกับการดำเนินงานการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ที่เน้นหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

ประการแรก การฉีกกำลังกันของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อลงไปดำเนินการแก้ไขปัญหาของชาวชนบทในลักษณะของการผสมผสานกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมเข้าด้วยกันโดยยึด "แผนงาน" เป็นหลัก

ประการที่สอง การมุ่งแก้ปัญหาที่ชาวชนบทในแต่ละพื้นที่ที่เผชิญอยู่จริง โดยการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่โดยพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงจะต้องได้รับการแก้ไขก่อน

ประการที่สาม การสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

ประการที่สี่ การจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลทั้งการดำเนินโครงการและผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตลอดจนสามารถวัดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทได้เช่นกัน

2. จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น การจัดรูปแบบการบริหารงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

2.1 สร้างเอกภาพในองค์กรรับผิดชอบการบริหารงานพัฒนาชนบท เน้นตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและหมู่บ้าน

2.2 จัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับจังหวัด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประสานการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ในแต่ละสาขาและในระดับต่าง ๆ

2.3 สนับสนุนทางด้านสิ่งจำเป็นในการบริหารงานพัฒนาชนบท เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท

3. อย่างไรก็ตามที่ระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทดังกล่าวก็ยังมีปัญหาทางการปฏิบัติ กล่าวคือ ระบบการบริหารที่กำหนดไว้ยังไม่มีเอกภาพที่แท้จริง การประสานแผนยังไม่เป็นรูป-ธรรมที่ชัดเจน ตลอดจนรูปแบบการบริหารงานยังไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุน การมีส่วนร่วม ขององค์กรประชาชน และภาคเอกชนรวมทั้งการดำเนินงานพัฒนายังยึดปัญหาเฉพาะเรื่องเป็น สำคัญ เช่น ความยากจน ความมั่นคง การสร้างงานและการพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นต้น

4. ดังนั้น ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงระบบ การบริหารงานพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่รวมทั้งให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา และการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติมากขึ้น เพื่อจะได้ใช้เป็นกลไกในการนำแผนและนโยบาย ไปสู่ภาคปฏิบัติในระดับภูมิภาค และท้องถิ่นให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ ประเด็น การปรับปรุงจะครอบคลุมในเรื่องระดมและองค์กรบริหารการพัฒนาชนบท การประสานเป้าหมาย การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงเข้าไว้ด้วยกัน การพัฒนาระบบข้อมูล และการ เพิ่มประสิทธิภาพของสภาตำบลในการบริหารงานพัฒนาชนบท ดังต่อไปนี้ คือ

การปรับปรุงระบบและองค์กรบริหารการพัฒนาชนบท

5. เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชนบทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการ ปรับปรุงระบบและองค์กรบริหารการพัฒนาชนบทให้เหมาะสมใน 2 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ การปรับ โครงสร้างระบบบริหารงานฯ และการปรับปรุงกลไกและองค์กรการประสานแผนฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารงานพัฒนาชนบทเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งมีแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารงานฯ นับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัดลงไปจนถึงระดับตำบล และหมู่บ้านคือ ระดับชาติ ให้คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็น ประธานเป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชนบทแห่งชาติ พร้อมทั้งปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการให้มีความคล่องตัวเหมาะสม และมีประสิทธิภาพโดย มีองค์กรสนับสนุนทำหน้าที่เป็นเลขานุการ กชช. และเป็นผู้ประสานนโยบายการพัฒนาชนบทให้ เกิดผลในทางปฏิบัติทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน และให้มีการปรับปรุงกลไกการทำงานทั้งทาง

ด้านการวางแผน การติดตามและประเมินผลระดับกระทรวง เพื่อรองรับนโยบายที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติกำหนดให้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระดับจังหวัดลงไปจนถึงระดับตำบลและหมู่บ้านนั้นก็ให้มีการดำเนินการในตนเองเกี่ยวกับระดับชาติ คือ ปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรการบริหารการพัฒนาชนบทในแต่ละระดับให้มีความคล่องตัว เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจและดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น การวางแผน การกำหนดโครงการ การประสานการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล

(2) การปรับปรุงกลไกและองค์กรการประสานแผน เนื่องจากแนวทางการพัฒนาชนบทในปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งมีรูปแบบปฏิบัติการทำงาน การจัดทำแผนและเสนอโครงการไม่เหมือนกัน ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของโครงการและความล่าช้าในการดำเนินงาน การพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงจะดำเนินการปรับปรุงระบบและองค์กรการประสานแผน เพื่อให้การประสานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การปรับปรุงกลไกการประสานแผน ในเรื่องของแบบฟอร์มกลางที่ใช้ร่วมกันทำงาน ปฏิทินการประสานแผนและคู่มือการบริหารการพัฒนาชนบทซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่วนในเรื่องของการปรับปรุงองค์กรการประสานแผนนั้นจะดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กร ที่สนับสนุนการประสานแผนทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด และอำเภอ โดยในระดับชาติจะปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรที่สนับสนุนการประสานแผนในส่วนกลาง ได้แก่ ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานเลขานุการโครงการสร้างงานในชนบท และสำนักงานเลขานุการกองทุนพัฒนาชนบท เพื่อให้เกิดเอกภาพ มีอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน และมีขีดความสามารถที่สูงขึ้น เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อภารกิจที่จะต้องเพิ่มขึ้นในการประสานงานพัฒนาชนบทในรูปแบบต่าง ๆ และให้สามารถดำเนินการติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการพัฒนาชนบททั้งหมดให้มีประสิทธิผล ส่วนในระดับจังหวัดและอำเภอนั้นจะปรับปรุงโครงสร้างของสำนักงานจังหวัดรวมทั้งให้มีหน่วยวางแผนของกระทรวงหลัก ในระดับจังหวัดและองค์กรประสานแผนระดับอำเภอให้มีความเหมาะสมคล่องตัวและสามารถเป็นศูนย์ประสานการพัฒนาในระดับนั้นได้ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการประสานแผน ประสานการดำเนินโครงการของหน่วยงาน

ต่าง ๆ รวมทั้งกำกับและติดตามผลการดำเนินงานในลักษณะที่มีการประสานงานกับองค์กรประสาน
แผนในส่วนกลางอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพการประสานกลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา
ชนบทในพื้นที่เพื่อความมั่นคง

6. ดำเนินการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายที่มีปัญหาความมั่นคง โดยมุ่งขจัดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิด
เกิดปัญหาความมั่นคงขึ้นในพื้นที่ ด้วยการนำเอาระบบและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ของชาติเข้าผสมผสาน สนับสนุนก่อนนโยบายด้านความมั่นคง และนโยบายด้านการทหาร เพื่อให้
เกิดความปลอดภัยขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งให้ราษฎรได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถช่วยเหลือตน
เองได้มากขึ้น การพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้.-

(1) พัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงภายในซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

(1.1) พื้นที่ที่ยังคงมีการคุกคามหรือเคลื่อนไหวของ ผกค. จะดำเนินการ
พัฒนาพื้นที่ชนบทรอบเขตป่าเขาให้มีความเข้มแข็ง ทั้งในด้านการพัฒนาและการรักษาความมั่นคง
ปลอดภัย โดยจะกำหนดวิธีดำเนินการพัฒนาให้เป็นรูปแบบพิเศษที่สอดคล้องกับการพัฒนาชนบท
ระดับหมู่บ้านในรูปแบบของ กชช.

(1.2) พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยเน้นให้มีการปรับปรุงในด้านการบริหารการพัฒนา เพื่อให้การแก้
ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้มีมาตรการดังนี้

- มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดเงื่อนไขทางด้านสังคมจิต-
วิทยา โดยเน้นหนักกลุ่มเป้าหมายใหญ่ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวประมงชายฝั่งยาจกน กลุ่มชาวนา
ยาจกน กลุ่มชาวสวนยางพาราพันธุ์พื้นเมืองขนาดเล็ก และกลุ่มเยาวชนและสตรี

- ให้มีการทบทวนหรือดำเนินการในระดับนโยบาย ในเรื่องการบริหาร
การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 2 ประเด็น คือ การปลัก
ดันให้มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทการพัฒนาของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชาย
แดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และการทบทวนเรื่องบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการที่รับ
ผิดชอบในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ให้เกิดความเป็น
เอกภาพรวมทั้งองค์กร ในการดำเนินงานให้มีขีดความสามารถเพียงพอต่อการผลักดันให้นโยบาย
บรรลุผล

- พัฒนาพื้นที่ในเขตอิทธิพลของ จคม. โดยการจัดระบบชุมชนร่วม
ทั้งจัดให้มีบริการขั้นพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็น

(1.3) พื้นที่สูงภาคเหนือ จะมุ่งควบคุมชุมชนชาวเขาในเขตพื้นที่ที่มีปัญหา
ความมั่นคง โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่เน้นหนักในการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อย
ประกอบด้วย งานด้านการปกครอง การจัดตั้งถิ่นฐานถาวร การลดการปลูกฝิ่น การลดการทำ-
ลายต้นน้ำลำธาร โดยกำหนดให้มีมาตรการดังนี้

- พิจารณากำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการควบคุมดูแลการจัดระเบียบ
การปกครอง การรักษาความมั่นคงปลอดภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคม ให้ชาวเขาได้อยู่อาศัยและทำกินเป็นหลักแหล่งถาวร

- ให้มีการจัดทำแผนงานหลักในการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย
ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาในที่สูงภาคเหนือเกี่ยวกับปัญหาชาวเขาและ
การปลูกฝิ่น เพื่อพัฒนาชาวเขาทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมในระดับที่สามารถดำรงชีวิตได้ตาม
ควรแก่สภาพใกล้เคียงกับคนไทยในพื้นที่ราบ ทั้งนี้ โดยการพัฒนาให้ชาวเขามีรายได้จากอาชีพ
อื่นที่เพียงพอแก่การยังชีพแทนการปลูกฝิ่น

- กระจายบริการการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานรวมทั้งการโภชนาการ
การศึกษาภาคบังคับ และข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง รวมทั้งเน้นการเร่งดำเนินการลด
อัตราเพิ่มประชากรของชาวเขาและประชากรไทยบนที่สูง

- สกัดกั้นและผลักดันการอพยพเข้ามาใหม่ของชาวเขา โดยก่า-
หนดมาตรการลงโทษสำหรับผู้อพยพเข้ามาใหม่ รวมทั้งผู้ชักจูงชาวเขาเข้ามา และให้ชาวเขาที่
มีอาชีพหลักแหล่งที่ถาวรแล้ว เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดูแลป้องกันและสกัดกั้นอีกทั้งให้เร่งรัดการ
ดำเนินการสำรวจสำมะโนประชากรชาวเขาด้วย

- เร่งรัดการสร้างเส้นทางในพื้นที่ที่จำเป็นต่อการเข้าถึงพื้นที่

(2) พื้นที่พัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด
ดังนี้

(2.1) จำนวนพื้นที่ไม่ปลอดภัยตามแนวชายแดน การกำหนดแนวทางการจัดตั้งหมู่บ้านพัฒนาและการป้องกันตนเองตามแนวชายแดน จะพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะแนวโน้มของภัยคุกคาม ดังนี้คือ

- พื้นที่ไม่ปลอดภัยนอกเส้นทางรุก ได้แก่ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ชายแดน เช่น ตำบลที่กระสุนปืนใหญ่ตกหรืออยู่ในเขตเคลื่อนไหวของกองกำลังก่อการร้ายจากภายนอกประเทศ แนวทางการพัฒนาจะยังคงให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งหมู่บ้าน ปชต. ขึ้นในแนวกว้างของพื้นที่ การพัฒนาและการป้องกันตนเองยังคงเน้นในระดับหมู่บ้าน เป็นสำคัญ

- พื้นที่ไม่ปลอดภัยในเส้นทางรุก ได้แก่ พื้นที่ที่ได้รับหรือคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการสู้รบและเหตุการณ์ชายแดนอื่น ๆ เช่น การอพยพ การค้าขายสินค้าผิดกฎหมายข้ามแดน การแทรกซึมมอญทำลาย ฯลฯ ทั้งยังอยู่ในช่องทางรุกจากภายนอก เนื่องจากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ตลอดจนถึงอยู่ในบริเวณตรงข้ามกับที่ตั้งของกองกำลังติดอาวุธภายนอกประเทศ แนวทางการพัฒนาและป้องกันตนเองนอกจากจะกระทำในระดับหมู่บ้านแล้ว ยังต้องมองในลักษณะภาพรวมของพื้นที่ (area approach) อีกด้วย

(2.2) สร้างฉกศกักกันและพัฒนาเครื่องกีดขวางการรุกจากภายนอกตลอดแนวชายแดนให้ต่อเนื่องกับการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา

(2.3) พัฒนาหมู่บ้านในทางเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการจัดที่ดินและส่งเสริมกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร โดยอาศัยปัจจัยการผลิตในพื้นที่เป็นหลัก รวมทั้งให้มีการเตรียมพร้อมในด้านยุทธปัจจัยรวม 3 ด้าน คือ

- เร่งพัฒนาช่วยการสื่อสาร โดยจัดให้มีเครื่องมือสื่อสารขนาดเล็กติดตั้งให้ทั่วถึงตลอดแนวชายแดน

- พัฒนาบริการด้านสาธารณสุขในเขตพื้นที่ไม่ปลอดภัยให้สามารถทำการปฐมพยาบาล (ในขั้นต้น) ได้ และให้มีปริมาณเพียงพอทั้งทางด้านบุคลากรและเวชภัณฑ์ เพื่อให้พร้อมรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเน้นการป้องกันโรคระบาดและส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัวด้วย

- พัฒนาโครงการด้านโภชนาการ ได้แก่ ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ ประมงหมู่บ้าน (โรงเรียน) ฯลฯ

(2.4) กำหนดพื้นที่ปลอดภัยในแนวหลักเพื่อรองรับการอพยพเด็กสตรีและคนชรา สำหรับพื้นที่ที่มีภัยการอพยพเป็นประจำ โดยพิจารณาเลือกพื้นที่ที่มีจุดที่ตั้งเหมาะสม ลงทุนน้อย และใช้ทรัพยากรที่มีความพร้อมอยู่แล้วในพื้นที่ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฯลฯ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับแผนอพยพประชากรของกระทรวงมหาดไทยด้วย

(2.5) เร่งรัดการสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ตามแนวชายแดนและเส้นทางในพื้นที่ที่จำเป็นต่อการเข้าถึงพื้นที่

(3) การสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้เชื่อมโยงสอดคล้องกับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ มุ่งขยายฐานในการระดมสรรพกำลังให้กว้างขวางและพร้อมที่จะระดมใช้ในยามสงคราม โดยเฉพาะการส่งเสริมการผลิตของเอกชนในอุตสาหกรรมประเภทยุทธปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นอาวุธ อาหาร หรือยารักษาโรค รวมทั้งในเรื่องกำลังคนที่ได้มีการดำเนินงานจัดตั้งโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางดังนี้

(3.1) แสวงหามาตรการที่จะระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการเตรียมพร้อมด้วยยุทธปัจจัย พร้อมทั้งให้มกลไกที่จะช่วยผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน

(3.2) ปรับปรุงในด้านกฎหมายและระเบียบบริหารเพื่อรองรับการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นในภาวะไม่ปกติ เช่น การปันส่วนอาหาร และสิ่งจำเป็นอื่นๆ เป็นต้น

(3.3) เร่งรัดให้มีการจัดทำแผนเตรียมพร้อมให้มีความสมบูรณ์โดยเร็วพร้อมทั้งให้มีการวิจัย และทดสอบแผนไปพร้อมกัน เพื่อปรับปรุงให้แผนมีความสมบูรณ์และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

การพัฒนาระบบข้อมูล

7. เนื่องจากการพัฒนาชนบทในปัจจุบันได้จัดรูปแบบการบริหารโดยใช้ "แผน" เป็นแกนนำ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างสาขาในทุกระดับ ระบบข้อมูลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในด้านการวางแผนการประสานแผน การติดตามประเมินผลในระดับโครงการและพื้นที่เพื่อให้ระบบข้อมูลเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของความเร็วของการจัดหาข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และความจำเป็นที่จะต้องมีข้อมูลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อช่วยให้

การประสานงานระหว่างหน่วยงานได้ร่วมกันทำงานอย่างใกล้ชิด จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อประสานแผน และติดตามประเมินผลการพัฒนาชนบท ดังนี้

(1) จัดให้มีระบบข้อมูลกลาง ซึ่งเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานไว้ที่สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา สำหรับข้อมูลเฉพาะเรื่องให้เก็บไว้ที่หน่วยงานปฏิบัติเพื่อลดความซ้ำซ้อน

(2) จัดแบ่งการดำเนินการบริหารการจัดเก็บการประเมินผลและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อให้การบริหารระบบข้อมูลดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเวลา

(3) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารระบบข้อมูลโดยการกำหนดข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และวางมาตรฐานการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ในทุกจังหวัดและทุกกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ซึ่งสามารถรับส่งข้อมูลระหว่างส่วนกลางกับแต่ละจังหวัดได้

(4) ปรับปรุงและเสริมสร้าง "ระบบข้อมูลของจังหวัดและกรมในการพัฒนาชนบท" ที่ประกอบด้วยระบบข้อมูลการวางแผน การกลั่นกรองโครงการ และการติดตามประเมินผลในระดับจังหวัดและกรม เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติสามารถดำเนินการด้านข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันและแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้โดยตลอดอย่างรวดเร็ว

(5) ศึกษาวิเคราะห์ระบบการทำงานและระบบข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพัฒนาชนบทระดับจังหวัดและกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อกำหนดรูปแบบระบบการติดตามและประเมินผลรวมทั้งงบประมาณที่จะใช้เป็นเครื่องมือช่วยจังหวัด และกรมในการบริหารการพัฒนาชนบทอย่างสอดคล้องและประสานกัน

(6) จัดให้มีระบบข้อมูลการวางแผน การพัฒนาชนบทระดับจังหวัดและกรมภายใต้กรอบการทำงานที่กำหนดไว้ใน "แผนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ" ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวมุ่งให้เกิดระบบการทำงานที่มีการวางแผน และการบริหารงานพัฒนาชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบต่อเนื่องระยะยาว

(7) จัดให้มีระบบข้อมูลสำหรับการกลั่นกรองพิจารณาโครงการในการพัฒนาชนบท สำหรับจังหวัดและกรม เพื่อที่จะนำไปประกอบการพิจารณาการเพิ่มหรือลดกรอบงบประมาณประจำปี ทั้งนี้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดสรรโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นกับสภาพข้อเท็จจริง

(8) จัดให้มีระบบข้อมูลการติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบทระดับจังหวัดและกรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละโครงการรวมทั้งความล่าช้าและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ การกำหนดกรอบโครงการ กำหนดเนื้อหาโครงการ และการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในระดับสูง

(9) ศึกษา วิเคราะห์และกำหนดข้อมูลที่เป็นต้องใช้กับจังหวัด กรม และสถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา (ศูนย์ข้อมูลฯ การพัฒนาชนบท) เพื่อกำหนดแบบการบริหารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและ สอดคล้องกับการประสานการทำงานและความรับผิดชอบของจังหวัด กรม และสถาบันประมวลข้อมูลฯ

(10) ปรับปรุงและฝึกอบรมบุคลากร พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้ระบบของระดับจังหวัดและระดับกรมให้เข้าใจถึงระบบข้อมูลของการพัฒนาชนบท พร้อมทั้งให้ความรู้ความชำนาญในการใช้ เครื่องมือประมวลผลข้อมูลด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่จำเป็นต้อง ใช้กับ ระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนาชนบท

การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับตำบล

8. ปรับปรุงให้สภาตำบลมีเอกภาพในการบริหารอย่างแท้จริง เพื่อให้สภาตำบลเป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสามารถวางแผน และบริหารงานของท้องถิ่นเองได้อันเป็นการสนับสนุนหลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยจะเพิ่มประสิทธิภาพของสภาตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบล โดยกำหนดให้มีการวางแผนพัฒนาชนบทระดับตำบลสำหรับใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผน ซึ่งการ มีผังพัฒนาชนบทระดับตำบลจะช่วยให้สภาตำบลมีผัง โครงการต่าง ๆ ทางกายภาพที่จะช่วยให้แนวทางการเสนอแนะแผนพัฒนาตำบลตลอดจนเป็นเครื่องมือของหน่วยงานต่างๆ ที่จะใช้ผังพัฒนาตำบล เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาตำบลนั้น ๆ อันจะก่อให้เกิดการประสานงานและลดความซ้ำซ้อนอีกด้วย ซึ่งการวางแผนพัฒนาชนบทระดับตำบล มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

(1) การวางผังแนะแนวทางการใช้ที่ดินในอนาคต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สูงสุดทั้งทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(1.1) วางผังการใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการบริการด้านสาธารณสุข และสาธารณูปการต่างๆ เพื่อให้มีการลงทุนที่ประหยัดและสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

(2) การวางผังโดยการกำหนดชุมชนที่สมควรพัฒนาต่อไปให้ เป็นศูนย์ตำบล และศูนย์หมู่บ้านและจัดหาที่ตั้งที่เหมาะสมของการบริการสาธารณะต่างๆ ที่ยังขาดอยู่ เช่น ที่ทำการสภาตำบล สถานีอนามัย โรงเรียน ตลาดกลางการเกษตร ยี่ง ฉางรวมสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ฯลฯ โดยดำเนินการดังนี้

(2.1) วางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อให้สร้างผลผลิตทั้งการเกษตรและอุตสาหกรรมได้สูงสุด เช่น การวางผังชลประทาน การปรับปรุงแหล่งน้ำ เป็นต้น

(2.2) การวางผังสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีที่ตั้งและโครงข่ายที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อท้องถิ่น เช่น การวางผังเส้นทางคมนาคม โดยคำนึงถึงการเป็นทางขนส่งทางเศรษฐกิจ ที่ลดต้นทุนการผลิตทั้งการเกษตรและอุตสาหกรรม การวางผังแหล่งน้ำ อุดบโคบริโภคเพื่อให้ประชาชนมีน้ำสะอาดใช้อย่างทั่วถึง การวางผังไฟฟ้า เพื่อให้มีพลังงานใช้ในการสร้างผลผลิต และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นต้น

(2.3) การวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนชนบท เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อยและปราศจากมลภาวะทั้งปวง เช่น ฝุ่น เสียง รบกวน กลิ่น น้ำที่ไม่สะอาด เป็นต้น ทั้งนี้ จะต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการพัฒนาสภาพแวดล้อมของตนเองให้มากที่สุด

การเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชน ในการพัฒนาชนบท

1. หลักการสำคัญประการหนึ่งของนโยบายการพัฒนาชนบท คือ การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น นับตั้งแต่การรัฐสภาพัญญา การหาแนวทางแก้ไข รวมทั้งริเริ่มดำเนินการแก้ไขปัญหของตนเองและของชุมชนในส่วนที่สามารถกระทำ ทั้งนี้ รัฐจะเข้าไปกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน และภาคเอกชนมากขึ้น โดยได้มีการดำเนินงานในแนวทางที่สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) การสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยการดำเนินโครงการตามแผนการสร้างงานในชนบท

(2) การสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.)

(3) การสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรของชุมชนมาใช้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองในรูปของการจัดตั้งกองทุน

2. ตลอดช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 การดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวได้เกิดผลในทางคืบหน้าโดยลำดับ. ไม่ว่าจะเป็นโครงการตามแผนการสร้างงานในชนบทหรือการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นเกณฑ์การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนเฉพาะกิจในระดับหมู่บ้าน และการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชนบท เพื่อให้การสนับสนุนแก่กองทุนเฉพาะกิจในการขยายขอบเขตในการดำเนินงาน หรือจัดหาโครงการในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน การดำเนินงานทั้ง 2 เรื่องหลักดังกล่าวได้อาศัยองค์กรของประชาชน คือคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. เป็นองค์กรกลางในการแปลงนโยบายของรัฐในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติในระดับประชาชนให้เกิดผลอย่างแท้จริง

3. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักการของการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในส่วนของการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จะได้รับการแปลงไปสู่การปฏิบัติจนเกิดผลได้อย่างชัดเจนในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม แต่ในบางเรื่องก็ยังนับได้ว่ายังอยู่ในขั้นเริ่มต้น

และการดำเนินงานยังอยู่ในวงจำกัด เช่น ใน เรื่องของการรณรงค์ให้ประชาชนปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ดำเนินการเพียงตำบลละ 1 หมู่บ้าน ในปี 2529 ส่วนในเรื่องการดำเนินงานกองทุนพัฒนาชนบทที่ได้เริ่มในปี 2529 เช่นกัน ก็ยังจำกัดอยู่ในพื้นที่ 38 จังหวัด ในเขตเป้าหมายชนบทพื้นที่ยากจนเท่านั้น

4. นอกเหนือจากนี้แนวทางการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาในระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน หรือประชาชนด้วยกันเอง แต่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีภาคเอกชนเป็นจำนวนมากที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเคียงบ่าเคียงไหล่กับภาครัฐบาลด้วยเช่นกัน แต่การจัดรูปแบบการบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมายังไม่ได้วางรูปแบบของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับประชาชนในการพัฒนาชนบทไว้อย่างชัดเจน

แนวทางการพัฒนา

5. ดังนั้น แนวทางการพัฒนาชนบทในเรื่องของการเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชนในการพัฒนาชนบท จะยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของการสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยการดำเนินโครงการตามแผนการสร้างงานในชนบทอยู่ต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็จะขยายขอบเขตการดำเนินงานในเรื่องการสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) และการสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรของชุมชนมาใช้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านในรูปกองทุนมากขึ้น รวมทั้งการกำหนดแนวทางและหารูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจนในบทบาทของภาคเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท

5.1 การสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยได้กำหนดให้มีแผนงานสร้างงานในชนบทต่อไปในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยจะจัดสรรงบประมาณในวงเงินปีละไม่น้อยกว่า 2,100 ล้านบาท

5.2 การสนับสนุนการระดมทุนในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาตนเองโดยผ่านกองทุนพัฒนาชนบท

ในการพัฒนามีเป้าหมายที่สำคัญคือ การให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท กองทุนพัฒนาชนบทจึงเป็นแผนงานที่สนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว โดยกองทุนฯ ที่ได้จัดตั้งขึ้นจะให้การสนับสนุนเงินทุนแก่โครงการพัฒนาขององค์กรประชาชนหรือกองทุนเฉพาะกิจต่าง ๆ โดยการให้ยืมสมทบ ซึ่งในแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนฯ 6 ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

(1) ขยายการสนับสนุนเงินยืมสมทบและวิชาการแก่โครงการพัฒนาขององค์กรประชาชนให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

(2) ปรับปรุงการบริหารงานของกองทุนพัฒนาชนบททุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

(3) สนับสนุนกองทุนเฉพาะกิจในระดับหมู่บ้านให้เข้มแข็งทั้งด้านธุรกิจ เงินทุน ความสามารถในการบริหาร ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกองทุนของประชาชน เพื่อนำไปสู่การรวมตัวในรูปแบบของกองทุนเดี่ยวในหมู่บ้าน

(4) กระจายการสนับสนุนเงินยืมสมทบ โครงการกองทุนพัฒนาชนบทแก่หมู่บ้านชนบททั่วประเทศ

(5) ประสานการสนับสนุนด้านเงินทุนและวิชาการจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมเพิ่มพูนความแข็งแกร่งแก่กองทุนเฉพาะกิจ

(6) ปรับปรุงกลไกการบริหาร หลักเกณฑ์ ระเบียบและขั้นตอนดำเนินงานต่าง ๆ ของกองทุนพัฒนาชนบท ให้มีความชัดเจนถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติ โดยยึดองค์กรระบบบริหารของ กชช.

(7) ส่งเสริมและสร้างความเข้าใจในหลักการและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ให้เกิดแก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับและประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ

(8) คำนึงถึงขีดความสามารถในการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณของรัฐ และให้ความสำคัญด้านการช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากองค์กรต่าง ๆ เป็นอันดับแรก

(9) ส่งเสริมการประสานทรัพยากรของกองทุนเฉพาะกิจต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการรวมทรัพยากร เพื่อดำเนินธุรกิจที่เข้มแข็งนำไปสู่การเกิดกองทุนเดี่ยวในหมู่บ้าน

5.3 การสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองมากขึ้น โดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นเครื่องมือ

กลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลใช้เป็นแนวทางสนับสนุนให้ประชาชนรับรู้หาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในส่วนที่ทำได้ เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ได้แก่ การกำหนดให้มีโครงการรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ เมื่อปี 2528 โดยใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเครื่องมือของประชาชนในหมู่บ้านในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง ทั้งนี้จปฐ. จะแสดงถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในเรื่องสำคัญๆ ดังนี้คือ สุขภาพ-อนามัย การเข้าถึงบริการของรัฐ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การพัฒนาจิตใจและนำตัวชี้เหล่านี้มาวัดว่าขณะนี้ประชาชนมีความเป็นอยู่ในระดับใด โดยเทียบกับเกณฑ์ จปฐ. ถ้าเทียบเกณฑ์แล้วพบว่า ความเป็นอยู่ของประชาชนมีครบทุกข้อตามเกณฑ์ เช่น มีน้ำสะอาดดื่ม ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมพัฒนาตนเองก็ถือว่าประชาชนมีความเป็นอยู่ถึงระดับความจำเป็นพื้นฐาน แต่ถ้าเทียบเกณฑ์แล้วประชาชนมีความเป็นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ก็จะรณรงค์ให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาขึ้นมา เป็นการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน แต่ถ้ากิจกรรมใดประชาชนไม่สามารถทำเองได้ ก็จะเสนอขอโครงการจากรัฐเพื่อแก้ปัญหาคต่อไป และประโยชน์อีกประการหนึ่งก็คือ ส่งเสริมให้มีการนำเอากระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นพื้นฐานไปใช้เป็นเครื่องมือในการเร่งกิจกรรมการพัฒนาชนบทที่กระทรวงต่าง ๆ ได้ดำเนินการอยู่แล้วในพื้นที่ให้สำเร็จขึ้นด้วยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรประชาชนตลอดจนประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างเสริมหมู่บ้านให้มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านข้างเคียงให้มากขึ้นในระบบการพึ่งตนเองของชุมชนด้วยการสนับสนุนของรัฐและการระดมทรัพยากรจากชุมชน ดังกล่าว

สำหรับแนวทางดำเนินการในช่วงแผนฯ 6 มีดังต่อไปนี้

(1) เริ่มตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นไป ได้กำหนดให้ทุกหน่วยในทุกตำบลทั่วประเทศมีการเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน มีกิจกรรมการพัฒนา และให้มี 3-7 เครือข่ายต่อหมู่บ้านในทุกอำเภอเป็นหมู่บ้านครู และมีการกำหนดกิจกรรมหลักของหมู่บ้าน ดังนี้

(1.1) การเก็บข้อมูล จปฐ. เพื่อใช้ในแต่ละท้องถิ่นตามแบบฟอร์ม จปฐ. 1 ด้วยการสนับสนุนของ คปต. และ คปต. เก็บข้อมูลตามแบบฟอร์ม จปฐ. 2 โดยนำไปสรุปข้อมูลใน จปฐ. 3

(1.2) กม. กำหนดปัญหาตามเครื่องชี้วัด จปฐ. 32 ตัวว่าตัวใดไม่เข้าเกณฑ์ ตัวนั้นก็ปัญหา ซึ่งร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญ กำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยที่โครงการใดทำเองได้ก็จะดำเนินการเลย โครงการที่ต้องรับการสนับสนุนจากรัฐร่วมกับโครงการอื่น ๆ (ด้านเศรษฐกิจ) ตามโครงการของรัฐที่มีอยู่ที่กรอกแบบ กชช. (ระดับตำบล) เพื่อให้สภาตำบลพิจารณาเห็นชอบ

(1.3) กม. ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจดำเนินการโดย

- จัดตั้งกองทุนพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้าน
- กม. และประชาชนร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองในเรื่องที่แก้ไขได้ตามโครงการที่ร่วมกันกำหนด ด้วยความสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ระดับตำบล (คปต.) ในกรณีหมู่บ้านทำเองไม่ได้และนำเสนอต่อสภาตำบลและปีต่อมาได้รับความเห็นชอบแล้ว กม. และประชาชนร่วมสนับสนุนโครงการของรัฐที่ได้รับอนุมัติ

(1.4) กม. เก็บข้อมูล จปฐ. ทุกปีเพื่อวัดผลว่าทุกปีนั้นคุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านมีเรื่องอะไรบ้างที่ปรับปรุงขึ้นแค่ไหน

(2) ได้มีการประกาศปีรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ (ปี 2528-2530) โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ 4 กระทรวงหลัก ถือเอาโครงการนี้เป็นเป้าหมายในการปรับหรือจัดโครงการพัฒนาชนบทที่รับผิดชอบอยู่ตอบสนองกับสภาพข้อเท็จจริง ที่ได้จากการสำรวจของโครงการปีรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ

(3) ให้คณะกรรมการประสานแผนในระดับชาติและแผนส่วนภูมิภาคเป็นผู้กำกับการดำเนินการของโครงการฯ โดยศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโครงการฯ เพื่อให้มีการใช้เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ. 1) ร่วมกับระบบข้อมูล กชช. ภายใต้กระบวนการบริหารการพัฒนาชนบทรวมทั้งขั้นตอนการวางแผนการติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบท

5.4 สนับสนุนบทบาทของ กรอ. ภาค และ กรอ. จังหวัดและเพิ่มบทบาทขององค์กรประชาชน ประชาชนและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากขึ้น

ในแนวทางการพัฒนาชนบทในช่วงแผนฯ 6 ได้ขยายขอบเขตจากการแก้ปัญหาความยากจนมาสู่ความพออยู่พอกินเพื่อที่จะขยับไปสู่การมีฐานะที่ดีขึ้นต่อไป ซึ่ง กรอ. ภาค และ กรอ. จังหวัดสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชนบท ให้เกิดความก้าวหน้าในการผลิต การตลาดในสาขาการเกษตรและอุตสาหกรรมชนบท ส่วนภาคเอกชนซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชนบท เนื่องจาก มีทรัพยากรในด้านกำลังคนและงบประมาณ ตลอดจนจำนวนองค์กรมาก จึงเป็นพลังการพัฒนาที่มีความสำคัญที่จะประสานความร่วมมือกับภาครัฐบาล พัฒนาชนบทของประเทศได้มาก ดังนั้น จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการสนับสนุนบทบาทของ กรอ. ภาค และ กรอ. จังหวัด รวมทั้งองค์กรประชาชน ประชาชนและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมพัฒนาชนบทดังนี้

(1) แนวทางการสนับสนุนบทบาทของ กรอ.ภาค และ กรอ. จังหวัด

(1.1) ส่งเสริมและระดมความคิดจากภาคเอกชนเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชนบทโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรและประชาชนในชนบทมีความรู้ความสามารถในการผลิตทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรมชนบทให้สอดคล้อง และสนับสนุนกับแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม

(1.2) กระจายเทคโนโลยีการผลิตทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม

(1.3) พัฒนาคุณภาพของเกษตรกรให้มีความรู้ความสามารถ

(1.4) พัฒนาด้านการผลิต การตลาด การควบคุมการผลิต ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

(1.5) จัดหาและขยายตลาดทางการเกษตรและอุตสาหกรรม

(1.6) วางแนวทางในการผลิต การตลาด และการเงินให้สอดคล้อง และสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยรวม

(1.7) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง

(2) แนวทางการเพิ่มบทบาทขององค์กรประชาชน ประชาชนและภาคเอกชน

(2.1) สนับสนุนการรวมตัวของภาคเอกชนด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการ/องค์กรกลางประสานงานภาคเอกชนในการพัฒนาชนบท

(2.2) กำหนดหน่วยงานของรัฐที่จะเป็นศูนย์กลางประสานงานกับภาคเอกชน

(2.3) ปรับปรุงกลไกการประสานงานโดยพยายามให้แผนงานของภาคเอกชนบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาชนบทในระดับจังหวัด

(2.4) สนับสนุนให้ภาคเอกชนใช้แผนพัฒนาชนบทในระดับจังหวัดเป็นหลักในการกำหนดโครงการ/แผนงาน

แผนงานและงบประมาณพัฒนาชนบท

แผนงานดำเนินการ

1. เพื่อให้สอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาชนบทในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 แผนพัฒนาชนบทจะประกอบด้วยแผนงาน 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มแผนงานของหน่วยงานกระทรวงหลัก เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 แผนงาน ได้แก่

(1) แผนงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย โครงการทางด้านการก่อสร้างและซ่อมแซมถนน ไฟฟ้า การจัดที่ดินทำกิน การออกกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นหลัก

(2) แผนงานเพิ่มผลผลิต รายได้และการมีงานทำประกอบด้วยโครงการทางการส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเป็นหลัก

(3) แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ ประกอบด้วยโครงการทางการก่อสร้างและปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดเล็ก การพัฒนาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำขนาดเล็ก และขนาดกลางเป็นหลัก

(4) แผนงานสาธารณสุข ประกอบด้วยโครงการทางการบริการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย โครงการส่งเสริมกีฬา และนันทนาการแก่ประชาชนเป็นหลัก

(5) แผนงานส่งเสริมความรู้และการศึกษา ประกอบด้วยโครงการทางการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การอบรมด้านอาชีพ ทั้งในและนอกภาคเกษตร เป็นหลัก

ทั้งนี้ โครงการภายใต้กลุ่มแผนงานของรัฐดังกล่าวเป็นโครงการส่วนหนึ่งของแผนงานปกติจาก 5 กระทรวงที่นำมาประสานตามแผนงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. ในลักษณะของการดำเนินการที่แต่ละกระทรวงจะสนับสนุนกันมากกว่าซ้ำซ้อนกัน โดยแต่ละโครงการมีเงินโอนใช้ในการดำเนินงานดังนี้

ก. เป็นโครงการที่ประชาชนสามารถเสนอขอได้โดยตรงตามขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับจังหวัด

ข. เป็นโครงการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับประชาชนเป็นผู้เสนอ เช่นคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) ร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) หรือคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) ร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบลหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน

ค. เป็นโครงการที่จังหวัดเป็นผู้เสนอ โดยประสานกับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านในเรื่องของผู้ที่จะได้รับประโยชน์

1.2 กลุ่มแผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชน และภาคเอกชน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ได้แก่

(1) แผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.)
(2) แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทตามเกณฑ์ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.)

(3) แผนงานกองทุนพัฒนาชนบท (กพช.)

(4) แผนงานร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.)

(5) แผนงานขององค์กรภาคเอกชน

1.3 แผนงานบริหารการพัฒนาชนบท ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ดังต่อไปนี้

(1) การจัดทำแผนภูมิภาค เพื่อให้หน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบการบริหารการจัดทำแผน ได้รับงบประมาณ และประสานงานที่ได้รับมอบหมายให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทุกปี

(2) การฝึกอบรมและนิเทศงาน เพื่อเป็นการยกระดับความรู้และเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในเรื่องของการบริหารงานพัฒนาชนบท

(3) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบท สนับสนุนให้กระทรวงที่รับผิดชอบแผนงานตามแผนพัฒนาชนบทได้มีการติดตามและประเมินผลโครงการของตนเอง

2. ให้กระทรวง ทบวง กรม ทำแผนรองรับและขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้ริเริ่มในชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีประโยชน์ยิ่งและส่งผลโดยตรงต่อประชาชน เพื่อขยายผลการพัฒนาให้เข้าสู่ระบบปกติต่อไป

3. ในการแปลงแผนงานไปสู่การปฏิบัติ จะสนับสนุนให้สภาพำบลได้จัดทำแผนระดับตำบลในรูปแบบของการผสมผสานการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นเข้ากับความช่วยเหลือจากภายนอก โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านเป็นเครื่องมือเพื่อให้การเสนอขอและการจัดโครงการจากหน่วยงานต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง และการประสานผลประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ภายในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จะดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างน้อยอำเภอละ 1 ตำบล ทั่วประเทศ

งบประมาณตามแผนงานปี 2530 และปี 2531-2534

1. งบประมาณปี 2530

1.1 ภายใต้กลุ่มแผนงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย 5 แผนงานหลัก ในปี 2530 นี้จะมีโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอุตสาหกรรม วงเงินค่าใช้จ่ายรวม 13,017.37 ล้านบาท แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ คือ

ก. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วงเงิน 5,787.10 ล้านบาท

ข. กระทรวงมหาดไทย วงเงิน 3,314.58 ล้านบาท

ค. กระทรวงสาธารณสุข วงเงิน 2,801.38 ล้านบาท

ง. กระทรวงศึกษาธิการ วงเงิน 787.67 ล้านบาท

จ. กระทรวงอุตสาหกรรม วงเงิน 326.64 ล้านบาท

1.2 ภายใต้กลุ่มแผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งประกอบด้วย 5 แผนงานหลัก ในปี 2530 นี้ โครงการที่พร้อมจะดำเนินการทันที 3 แผนงาน คือ แผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการโครงการสร้างงานในชนบท สำนักงานนายกรัฐมนตรี แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนงานกองทุนพัฒนาชนบทอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงาน
เลขานุการกองทุนพัฒนาชนบท สำนักงานกฤษฎมนตรี สำหรับวงเงินค่าใช้จ่ายใน 2 แผนงาน รวม
2,130.00 ล้านบาท แยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

ก. แผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) วงเงิน 2,100.00 ล้านบาท

ข. แผนงานกองทุนพัฒนาชนบท วงเงิน 30.00 ล้านบาท

ทั้ง 2 แผนงานนี้เป็นแผนงานต่อเนื่องจากที่ดำเนินการมาแล้วในช่วงแผนฯ 5

1.3 ในการบริหารงานพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีองค์กรรับผิดชอบในการกำกับ ควบคุมประสานการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมรวมทั้งการติดตามและประเมินผล
คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวง
สาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนัก
งานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดวงเงินงบประมาณสำหรับแผน
งานบริหารในปี 2530 นี้ จำนวน 29.75 ล้านบาท

2. งบประมาณปี 2531-2534.

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาชนบทในช่วงปี 2531-2534 สามารถกำหนดวงเงิน
งบประมาณที่ชัดเจนได้เพียง 2 แผนงาน คือ แผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชา
ชนและภาคเอกชน และแผนงานบริหารการพัฒนาชนบท โดยทั้ง 2 แผนงาน มีวงเงินงบประมาณ
ในแต่ละปีเท่ากับวงเงินงบประมาณที่ได้ตั้งไว้ในปี 2530

ส่วนแผนงานของ 5 กระทรวง ให้แต่ละกระทรวงยึดสัดส่วนงบประมาณตามโครง
การปี 2530 เปรียบเทียบกับงบประมาณทั้งหมดของกระทรวงเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินงบ
ประมาณแต่ละปี ตลอดในช่วงปี 2531-2534

หมายเหตุ 1. แนวทางการจัดสรรงบประมาณ ปี 2530 ยึดแผนงานปกติของ 5 กระทรวงหลัก
ในปีที่ผ่านมาโดยผนวกบางโครงการที่ปรับปรุงเพิ่มเติมให้เหมาะสมขึ้น
2. แนวทางการจัดสรรงบประมาณปี 2531-2534 ยึดงบประมาณ ปี 2530 เป็น
เกณฑ์และให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนงบประมาณ ปี 2530

3. แนวทางการจัดสรรงบประมาณรายกระทรวง ยึดสภาพปัญหาจาก กชช. 2 ค. ว่า กลุ่มใดมีปัญหามากที่สุดก็จะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากที่สุด ซึ่งพบว่ากลุ่มปัญหาผลผลิตรายได้และการมีงานทำ กลุ่มปัญหาสาธารณสุข กลุ่มปัญหาแหล่งน้ำ กลุ่มปัญหาความรู้และการศึกษา และกลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นกลุ่มปัญหาที่เรียงลงมาตามลำดับความรุนแรง